

46 sept 2011

på Ljungen

Pris 25 kr

(Foto från Fåsterbo museum).

Fotograf Matilda Månson

Matilda Månson föddes 1868 i Kämpinge, Rengs församling. Matildas far var handlande Ola Månsson i Kämpinge (1836-1917). Modern var Kersti Andersdotter (1837-1895). Matilda var tvilling och hade

ytterligare fem syskon. Systrarna Bertha och Carolina hade affär tillsammans på Norra Mariavägen mitt emot gamla skolan i Kämpinge under många år. Tvillingssystemet Maria flyttade till Danmark

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

Matilda Månson, forts

Hänt sedan sist

Fångade ögonblick

Sommarens utställning på Magasinet i Falsterbo, där vi visade bilder från Matilda Månssons efterlämnade fotografier, blev en succé. Vi fick många besökare, sålde många böcker och fick många nya medlemmar.

Dessutom fick vi flera nya kontakter med boende som har bilder, urklipp och berättelser om Falsterbonäset.

Havets Dag

Vi fanns också med på *Havets Dag* vid Falsterbokanalen den 31 juli. Här visade vi en blandad utställning med text och bilder från främst kanalen och Ljunghusen.

Dessutom hade vi engagerat fortifikationsexperten Leif Högberg att berätta om Per Albin-linjens alla kvarvarande betongfort längs kanalen.

Sagor och sägner

Falsterbo museiförenings ordförande Bengt Hansson höll den 25 augusti ett föredrag med ljudillustrationer på Ljungkyrkan. Ämnet var Sagor och sägner på Falsterbonäset.

Inställt

Tyvärr tvingades vi ställa in föredraget *Bränderna i Skånör och Falsterbo*. Vi återkommer till våren.

och utbildade sig till sjuksköterska. Hon bodde i Rudkøbing på Langeland.

Matilda blev fotografelev hos L.H. Borgström i Trelleborg från 1894 och var tidvis föreståndare för hans filialer i Svedala och Klagstorp. Från 1898 är hon sedan under fyra år anställd hos fotograf Aggerbundsén i Ystad.

Egen ateljé

Matilda startar egen ateljé i Vellinge 1903. Ateljén, som låg i ett litet rappat hus på gästgiveriets tomt vid grinden mot torget, övertar hon efter gästgivar-dottern Helga Pehrsson. Denna ateljé lämnar hon omkring 1920.

Bilden föreställer enligt texten »Kaffesysstrar«. Detta är alltså fem av systerarna Månsson: Anna (1862), Bertha (1865), Maria (1868), Matilda (1868), Carolina (1871) och Elida (1879). Maria som flyttade till Köpenhamn i nov. 1894 saknas på bilden.

Bilden är tagen hos L.H. Borgström i Trelleborg där Matilda gick i lära från juli 1894 till nov. 1898. (Foto från Falsterbo museum).

Matilda är då sedan 1905 väl etablerad med sin andra ateljé i Falsterbo.

Matilda övertog kontraktet på ateljén i Falsterbo från fotografen Carl Bauer cirka 1905. Bauer hade arren-

Tvillingarna Matilda och Maria. (Foto från Falsterbo museum).

derat den av staden sedan sommaren 1900. Den ursprungliga byggnaden som var av trä brann ner 1907 och ersattes året efter med den tegelbyggnad som ännu finns kvar vid Sjögatan, om än i förändrat och utbyggt skick.

Matilda fick vara med om hela Falsterbos uppgång och storhetstid. Alla villorna skulle fotograferas liksom Falsterbohus under byggnad. Vid basarer och festligheter var ortens fotograf självklart närvarande. Järnvägen invigdes, hotell byggdes och stora delar av staden brann ner 1911. Allt detta dokumenterade Matilda Månson samtidigt som hon i ateljén porträtterade hundratals barn, brudpar, arbetare och konfirmander.

Vykort

Matilda gav också ut en mängd vykort från ca 1903 fram till 1911 då hon tvärt slutade med detta. Det låg hundratals vykort kvar i ateljén efter hennes död. Kanske gjorde hon något avtal med Berndt Johnsson som just 1911 startade egen pappersfirma med vykortsgivning i Malmö.

Matilda Månson övertog Vellingefotografen Anton Marcussons bildarkiv då han dog 1903, men inte hans ateljé. Efter ett antal år förstörde hon dock

Två av Matildas systrar utanför ateljén på Sjögatan i Falsterbo. (Foto från Falsterbo museum).

glasplåtarna då hon inte »ansåg det rätt att kopiera någon annans bilder«. Fast det kan ju också tänkas att hon helt enkelt kastade alla negativ på personer tagna i hennes egen och Marcussons ateljéer i Vellinge – de var säkert inte efterfrågade för omkopiering i Falsterbo och låg alltså bara och tog plats på hyllorna.

Pensionär

Matilda pensionerade sig ca. 1935 och byggde då om ateljén till bostad. Hon levde i små omständigheter. Större delen av huset hyrdes ut på somrarna och hon hade därför stoppat undan alla negativ och bilder i en garderob och bakom ett stort draperi i den före detta ateljén. Där tuggade möss och ohyra i sig bilder och vykort samtidigt som även tidens tand tärde på materialet. Mycket städades också bort under åren.

När Matilda flyttade från Ystad 1904 tog hon ut flyttningsbetyg. Hon anmälde sig emellertid inte som inflyttad i Kämpinge, Vellinge eller Falsterbo under de kommande åren. Detta fick till följd att hon inte fick några ransoneringskort under andra världskri-

Detta händer i höst

»FEXII«

Företagsexpo 2011 på Strandbaden i Falsterbo den 25 september 11-17. Calluna finns även där med böcker och utställningsskärmar.

»Torgmarknad«

Torgmarknad i Falsterbo lördagen den 1 oktober kl. 11-15. Du hittar oss vid Magasiet.

»Från Sillabör till Snabbköp«

Torsdagen den 9 november kl. 19.00 på biblioteket i Höllviken. Bildspel kring gamla butiker i Höllviken, Ljunghusen och Kämpinge.

Anmälan till: Ingemar 040-45 11 48, Rune 040-45 26 05 eller calluna@tele2.se (max 40 personer).

»Julmarknad«

Den 25-27 november säljer vi våra böcker på Lorensdals julmarknad i Vellinge.

Kommande utställning

Vi planerar en utställning med lite nyare bilder (jämfört med den gångna sommarens utställning!).

Vi söker bilder från 50- 60- och 70-talens Skanör, Falsterbo, Ljunghusen och Höllviken. Kanske även 80-talet – det är ju ett tag sedan det tog slut. Ring oss eller maila. Alla uppgifter finns på tidningens baksida.

Matilda Månson, forts

Matildas ateljé i Vellinge låg på Gästis tomt mot nuvarande torget. Stationshuset låg där Systembolaget ligger idag. (Foto från Vellinge fotoklubb).

sionen förstördes. Dessa sparades inte. Inga filmnegativ har överlevt. De sista användes till att röka ut getingar – nitratfilm är nämligen mycket eldfarligt.

ChK

get. Barbro Möller i Falsterbo har berättat att hennes mor »ärvde« Matilda efter sin mor. Det var så att Barbros mormor hade haft Matilda »i maten« som man sade. Hon kom en gång i veckan och åt soppa eller något annat närande. Barbro minns att Matilda hade sin terrier Pajas med sig. Den låg under bordet medan Matilda åt. En dag dog Pajas och när Matilda hade varit och ätit några dagar senare så kallade hon som vanligt på hunden: – Kom nu Pajas så går vi hem, men sedan kom en suck och hon sa – Nä visst nä, han är ju dö.

Matilda blev 90 år gammal och gick bort den 16 augusti 1958 på Betaniastiftelsens hem i Malmö. Att hemmet varit fattigt förstår vi av bouppteckningen, det värdefullaste var en radio värderad till 25 kr.

En bildskatt

Falsterbo museiförening fick av arvingarna de knappt 700 glasplåtar som fanns kvar samt en mängd vykort, samtliga kameror mm samt den dubbelsidiga fondmålningen från ateljén. Allt detta kan fortfarande beskådas i den ateljé som byggts upp på museet.

Många glasnegativ var trasiga eller hade klibbat samman och gick inte att sära på utan att emul-

Självporträtt av Matilda Månson med alla prickar, fläckar och repor som många av negativerna har efter 100 års lagring. (Foto från Falsterbo museum).

Sommarminnen

En härlig berättelse från två systrar som upplevde den gröna idyllen 1948.

Sommaren 1948 var det dags. Vi systrar var då sju och tio år och på sommarlovets första dag flyttade familjen ner till Höllviken. Vi hade samlat allt bagage i porten på Hässleholmsgatan i Malmö, och så kom då äntligen den förutbeställda stortaxin och hämtade oss. Det var med taxi vi flyttade ner och vid sommarlovets slut flyttade hem de första åren. 1952 köpte pappa bil och därefter flyttade vi lite i taget

Henriksson hade filial på Flygarevägen 1935-1955, snett emot pensionat Örnäs.

Avsked 1949 Flygarevägen 27 hos familjen Nilsson

ner till Solebo »hela våren« och lite i taget hem till Malmö »hela hösten«.

Samling vid affären

Höllviken var verkligen grönt på den tiden. Tomterna var stora och husen små. Vi barn hade otroliga lekytor. Många jämgamla flickor och pojkar fanns i området. Vi brukade samlas vid »semesterboden« sommaraffären vid Flygarevägen, där folk kom farande runt hörnet på sina cyklar på väg från Kämpinge till kanalen. Just i det hörnet, där cyklisterna kom, fanns en telefon

kiosk. För två tioöringar kunde man ringa. Det var inte vanligt med telefon i stugorna. Minns hur vår amerikanska gäst, som ingick i gruppen »The experiment in International living«, sommaren 1957 försökte ringa hem till Seattle och då uppmanades av telefonisten att hämta en säck med tioöringar! Ja där satt vi i trappan till affären och gjorde upp planer för dagen. Det var Olle, Roland, Bertil, Ingela, Lasse, Jan, Bitte, flickorna på Örnäs, Agneta och så vi systrar Henny och Ingrid. Bestämde vi oss för stranden, letade vi rätt på våra traktordäck – som var den tidens badringar. Ville vi bygga kojor, cyklade vi till domkyrkokögen. Där hade vi

Vår familj uppklädd för att gå på restaurang och avskedets stund 1949 hos familjen Nilsson på Flygarevägen 27.

också kottkrig, som var jätteroligt. På den tiden upplät ofta stugägarna en bit av tomten till cykelväg, så det fanns många möjligheter att ta sig fram kors och tvärs både för unga och gamla.

Klätterträd

Ibland stannade vi kvar hemmavid. Vår tomt var speciellt populär, eftersom vi hade områdets bästa klätterträd – lite som Pippi Långstrumps.

Sommarminnen, forts.

Grabbarna tyckte det var orättvist, att superklätterträdet fanns på en tomt där det bodde tjejer. Men de fick som sagt gärna komma till oss. Det kunde ju också vara att bra hålla sig hemma, när brödbilen kom och slaktaren (Diebitch tror vi de hette) stannade utanför systrarna Norgren på Trulsibrunnsvägen 34. Lite imponerade var det allt, när drickabilen kom så man fick välja sin favoritläsk, och att systrarna hade hembitråde, som kom ut och handlade. Fortfarande finns stigen kvar som då ledde fram till affären, och som gjorde att nr 34 och nr 36 (vår tomt) inte låg kloss ihop. Det kunde hända, att vi flickor ville hitta på något eget. Då samlades vi gärna i köket på Örnäs, som rymde många, och bakade kakor – sockerkakor och chokladkakor och rörde ihop till negerbollar, som man kunde säga på den tiden utan att bli kallad rasist. Det mesta hamnade i våra egna magar, men grabbarna blev också bjudna. Vi gick i simskolan i kanalen i ur och skur. Vi sökte oss också till kanalen – till lotsbåten! Höjden av lycka var att få åka med lotsbåten ut till de stora båtarna, som behövde lotshjälp. Vi var ofta nere på stranden för att se kvällsbåten till Bornholm – upplyst och full av festklädda, dansande människor. Satt man en bit bort

t.ex. vid Trulsibrunnsvägens strand såg det ut som om båten gick på land.

Hundar och cyklar

Vi minns också gärna alla hundar som strövade runt i vårt område. På den tiden var ju inte tomterna inhägnade som idag, utan husdjuren gick runt lite överallt och hälsade på. Vår specielle favorit var Bertils hund Tjang (om han nu stavade sitt namn så) en rödbrun Chow-Chow

Hela familjen är ute och väljer godsaker från Diebitsch charkbil.

Harald Qvist vid sin International av 1938 års modell. Observera kaggarna med svagdricka. Den levererades i 3 eller 5 liters flaskor.

med sin rastypiska blå tunga en riktig nallebjörn! Lite rädda var vi för Afganhunden Ali, som med lätthet hoppade över tvåmetersplank. I vår iver att snabbt cykla förbi Ali, hände det, att vi for i backen och fick cykla hem för att få plåster på såren.

Och så alla dessa småfåglar, som älskade furorna lika mycket som vi barn. Det fanns speciellt gott om bofinkar, som hann med att få ett par kullar under sommaren. Vi såg det som vår uppgift att byta till friskt vatten i vattenbadet som fanns på plats för småfågeln. När pappa köpte vår stuga hette den Sonetorp efter tidigare ägare Eva och Anders Sonesson. Vi döpte vår röda stuga till Solebo och vi samlades för att kolla att den vita namnskylden kom rätt. Kom några cyklande förbi – läste Solebo och kommenterade »vad se ser soliga ut«. Alla stugor hade namn. Olles och Rolands hette »Sommaren«.

Vi som kom ihåg hette Henny och Ingrid Andersson, nu heter vi Henny Kärrholt och Ingrid Wramborg.

Från läsekretsen

Första rälsbussturen

Hej. Det var jag som skrev om den nostalgiska cykelturen genom Höllviken från början av 50-talet [På Ljungen 38]. Det var flera gamla vänner som hörde av sig, bl a en klasskamrat som jag inte träffat på 50 år och vi träffas nu regelbundet och spelar bridge, jätteroligt!

Det är alltid lika roligt när *På Ljungen* kommer, denna gång i synnerhet om tåget, men jag håller inte riktigt med om att sista personförande ångtåget gick 1965, men det gick kanske badtåg eller så, jag bodde ju inte i Höllviken då. Det jag vill berätta är, att 11 juni, den dag jag slutade flickskolan (Malmö) 1955 och jag skulle åka in till examen från sommarstället, dvs Höllviken, var första dagen då rälsbussarna började gå i reguljär trafik. Eugen var konduktör (han hade varit det i många år) och han hade inte kommit på hur man stängde och öppnade dörrarna, så han vinkade till resenärerna att:

– Gå in här genom den öppna dörren, jag vet inte hur jag öppnar de andra.

Och så for tåget iväg med öppen dörr. Ett roligt minne!

Synd att det är så lång väg mellan Åhus och Höllviken, jag hade så gärna velat vara med på lite aktiviteter i Höllviken.

Somriga hälsningar

Lena Nerud-Franzén, Åhus
franzlen@swipnet.se

Efterlysning

Vi efterlyste i nr 44 av medlemsbladet uppgifter om en bild av affär som vi trodde var från Skanör eller Falsterbo. I samband med utställningen om Matilda Månssons bilder på *Magasinet* i Falsterbo fick vi svaret. Vi tackar Börje Börjesson Vellinge för det.

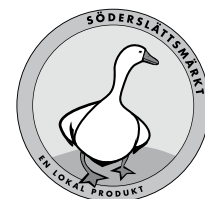
Bilden föreställer Hans Mårtensson affär vid Östergatan i Vellinge och är från före 1905. Omkring 1890 uppförde Hans Mårtenssons denna fastighet med två affärslokaler, dels en textilaffär med syateljé, dels en järnaffär.

Mårtensson startade även en likkistefabrik i fastigheten. Om denna hittar vi ytterligare uppgifter i Callunas första bok *"Höllviken – bilder och minnen från förr"*. Där berättar vi på sidan 26 om Sommarboden, byggd 1929. Detta var ursprungligen Mårtenssons manufaktur och även där hade man produktion av likkistor. Kistorna smordes med färgad sand från Kämpingestranden!

ihj

Bilden nedan föreställer samma butik som bilden ovan, men från ett annat håll.

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse
Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Eila Mårtensson
Bertil Björck
Rune Bengtsson
Thomas Törnqvist

Redaktör
Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare
Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form
Christian Kindblad

Tryck
Holmbergs, Malmö

Adress
Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemskap
Sätt in 130 kr på vårt konto
plusgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3-4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

Skollovskolonierna
på Ljungen
av Ingemar H Johansson
130 kr.

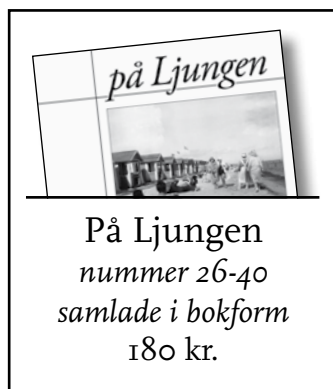
Falsterbohus
– med tårna i sanden och
klackarna i taket
180 kr

Kämpinge
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
170 kr.

På Ljungen
nummer 1-25
samlade i bokform
180 kr.

På Ljungen
nummer 26-40
samlade i bokform
180 kr.

Skanör och
Falsterbos historia
från A till Ö
av Christer Melin
95 kr.

Fru Kungen
Drottning Margareta I
av Marie Sjögren
70 kr.

Posten i Skanör
och Falsterbo
av Lars Dufberg
80 kr.

Från Sillabör
till Snabbköp
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
160 kr. Nu 100 kr.

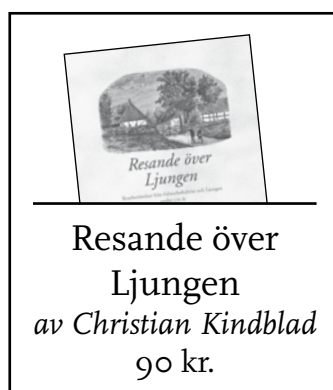
Tåget har gått!
av Christian Kindblad
50 kr.

Historier från
Skanör
av Anders Carlsten
130 kr.

Stinsen i
Falsterbo
av Stig Mårtensson
125 kr.

Resande över
Ljungen
av Christian Kindblad
90 kr.

Ett stycke
kanalhistoria
av Sven Lundström m.fl.
50 kr.

Höllviken
– bilder och minnen
från förr
125 kr.